

18.

Pozyskiwanie środków finansowych i wdrażanie programów dotyczących wspierania rodziny i organizowania rodzinnej pieczy zastępczej

(Por. Pkt. 27 !)

Finansowanie rodzin zastępczych

Właściwe funkcjonowanie rodziny zastępczej często nie byłoby możliwe, gdyby nie świadczenia pieniężne, które – co do zasady – przysługują w związku z pełnieniem funkcji rodziny zastępczej. Świadczenia te udzielane są zwykle funkcjonującej rodzinie zastępczej, w przewidzianym ustawowo trybie, w określonej kwocie, przez obowiązany do tego podmiot. Zróżnicowanie świadczeń pieniężnych wymienionych w ustawie sprawia, iż można je klasyfikować według kilku kryteriów. Proponowane podziały nawzajem się uzupełniają i przeplatają. Wskazane poniżej kryteria nie wyczerpują wszystkich możliwych wyznaczników delimitacji. Uwzględniając podmiot finansujący funkcjonowanie rodziny zastępczej, można wyróżnić świadczenia pieniężne finansowane przez:

1. rodziców;
2. rodzinę zastępczą;
3. gminę;
4. powiat;
5. inne podmioty.

Kryterium charakteru świadczeń pieniężnych daje podstawę do wskazania:

- 1. świadczeń pieniężnych o charakterze obligatoryjnym;**
- 2. świadczeń pieniężnych o charakterze fakultatywnym.**

Dodatkowo, biorąc pod uwagę przeprowadzony powyżej podział – ze względu na powtarzalność świadczeń pieniężnych – można wyróżnić :

- 1. świadczenia pieniężne mające charakter stały;**
- 2. świadczenia pieniężne jednorazowe;**
- 3. świadczenia pieniężne okresowe.**

Zważywszy dalej na kategorię rodziny zastępczej, której przysługuje świadczenie pieniężne można wyodrębnić:

1. świadczenia pieniężne przysługujące każdej rodzinie zastępczej;
2. świadczenia pieniężne, które nie przysługują każdej rodzinie zastępczej¹.

W ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z dn. 10 marca 2015 r. poz. 332) wyróżniono kilka rodzajów świadczeń pieniężnych o charakterze obligatoryjnym. Świadczenia pieniężne o charakterze obligatoryjnym pozwalają na zlecenie przez państwo rodzinom zastępczym wykonywania przekazanych im zadań. Opierając się na systematyce ustawy, pierwszym z nich jest – przewidziane w art. 80 ust. 1 – świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w rodzinie zastępczej dziecka. Przysługuje ono w kwocie nie niższej niż:

1. **660** zł miesięcznie – w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej;
2. **1000** zł miesięcznie – w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej zawodowej, rodzinie zastępczej niezawodowej.

Ustawodawca posłużył się tu konstrukcją wskazującą na minimalne kwoty. Dla rodziny zastępczej spokrewnionej minimalne świadczenie ustalone jest w kwocie niższej niż dla rodziny zastępczej zawodowej i rodziny zastępczej niezawodowej. Takie uregulowanie może być postrzegane jako w pewien sposób nawiązujące do zasady pomocniczości. Przede wszystkim jednak jest ono podyktowane charakterem rodziny zastępczej spokrewnionej, którą mogą utworzyć tylko i wyłącznie wskazane w ust wie osoby, na których ciąży obowiązek alimentacyjny. Mniejsze świadczenie pieniężne przeznaczone na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej może – na co należy zwrócić uwagę przyczynić się do braku zainteresowania ze strony potencjalnych kandydatów do pełnienia funkcji takiej rodziny zastępczej. Racji dla podwyższenia dolnego limitu wskazanego świadczenia dla rodzin zastępczych niespokrewnionych (zawodowych i niezawodowych) można doszukiwać się w priorytetowym traktowaniu profesjonalizacji rodzinnych form pieczy zastępczej.

¹ S. Łakoma, *Instytucja rodziny zastępczej w prawie administracyjnym*, Łódź 2014, s. 239-243.

Kolejnym świadczeniem pieniężnym obligatoryjnym są tzw. dodatki. W ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przewidziano dwa ich rodzaje. Ich rozróżnienie wynika z odmienności przyczyn, z powodu których są one przyznane oraz rozgraniczenia kategorii rodzin zastępczych, do których trafiają. Zgodnie z art. 81 ust. 1 ustawy, rodzinie zastępczej na dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, przysługuje dodatek nie niższy niż kwota 200 zł miesięcznie na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania tego dziecka. Wskazany dodatek przysługuje na dziecko umieszczone w każdej rodzinie zastępczej, niezależnie od jej kategorii. Inne rozwiązanie przyjęto w art. 81 ust. 2 ustawy. Rodzinie zastępczej zawodowej na dziecko umieszczone na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, przysługuje dodatek nie niższy niż kwota 200 zł miesięcznie na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania tego dziecka. W ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, przewidziano jeszcze jedno świadczenie o charakterze obligatoryjnym. Jest to dodatek, ale innego rodzaju niż wskazane powyżej. Rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego, w której przebywa przez okres dłuższy niż 10 dni w miesiącu kalendarzowym więcej niż troje 3 dzieci lub co najmniej jedno dziecko, legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, czy też dziecko umieszczone w rodzinie zastępczej zawodowej na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, otrzymuje dodatek w wysokości 20% otrzymywanego wynagrodzenia (art. 85 ust. 5 ustawy).

W odróżnieniu od dwóch wymienionych wcześniej dodatków, akcent nie jest tu położony na dodatek przeznaczony na dziecko umieszczone w tej rodzinie, ale na dodatek dla rodziny zastępczej, dokładniej rodziców zastępczych, w wysokości do 20% otrzymywanego przez tę rodzinę wynagrodzenia, z tytułu zwiększonego zakresu jej obowiązków. Niezależnie od tego, rodzinie tej przysługują świadczenia z art. 81 ustawy, z tytułu zwiększonych kosztów utrzymania dziecka. Świadczenia i dodatki, o których mowa w art. 80 ust. 1 i art. 81, przyznaje się od dnia faktycznego umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej do dnia faktycznego opuszczenia przez dziecko tej rodziny. Chodzi tu o dzień faktycznego umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, a nie o dzień, w którym sąd wskazał jako rodziców zastępczych, osoby pod których opieką ma znajdować się dziecko. Jeżeli rodzina zastępcza (niezależnie od kategorii) nie ponosi kosztów utrzymania dziecka w związku z jego pobytem w: domu pomocy społecznej, specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii zapewniającym całodobową opiekę, specjalnym ośrodku wychowawczym, zakładzie opiekuńczo-leczniczym, zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym, zakładzie rehabilitacji leczniczej – otrzymuje świadczenia, o

których mowa w art. 80 ust. 1 ustawy, w wysokości nie niższej niż 20 % przyznanych świadczeń. Jednocześnie w razie wystąpienia jednej z powyższych okoliczności, dodatki, o których mowa w art. 81 ustawy, rodzinie zastępczej nie przysługują.

Warto dodać, że rodzinie zastępczej przysługuje świadczenie z art. 80 ust. 1 oraz dodatki z art. 81 ustawy, również po osiągnięciu przez dziecko pełnoletności, jeżeli nadal przebywa ono w tej rodzinie zastępczej, na zasadach określonych w art. 37 ust. 2 ustawy, tj. do maksymalnie 25 roku życia i kontynuuje naukę, dotyczy to również osób legitymujących się orzeczeniem o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności kontynuujących naukę.

Kolejne świadczenie pieniężne o charakterze obligatoryjnym to wynagrodzenie. Przysługuje ono jednak wyłącznie rodzinom zastępczym zawodowym. Jeżeli np. rodzinę zastępczą zawodową tworzą małżonkowie wówczas zgodnie z obowiązującymi przepisami, wynagrodzenie przysługuje małżonkowi wskazanemu w umowie. Wysokość wynagrodzenia jest zróżnicowana i uzależniona od typu tej rodziny. Ustalając jego wysokość, ustawodawca określił minimalny jego pułap. Stosownie do art. 85 ust. 1 i 2 ustawy, rodzinie zastępczej zawodowej przysługuje wynagrodzenie nie niższe niż kwota 2000 zł miesięcznie, natomiast rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego – wynagrodzenie nie niższe niż kwota 2600 zł miesięcznie. Podwyższenie kwoty minimalnej dla rodzin zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego wynika ze specyfiki tych rodzin (jak wskazuje sama ich nazwa pozostają one „w pogotowiu” do przyjęcia dziecka). O tym, czy kwoty wynagrodzenia, zarówno w pierwszym, jak i w drugim przypadku ulegną podwyższeniu, decydują dodatkowe, wskazane w art. 85 ust. 3 ustawy, okoliczności. Przy ustaleniu określonej wysokości wynagrodzenia, bierze się pod uwagę w szczególności kwalifikacje, szkolenia i oceny rodziny zastępczej zawodowej. To sama więc rodzina zastępcza zawodowa, zważywszy na treść przywoływanego artykułu, decyduje w znacznej mierze o wysokości faktycznie uzyskiwanego wynagrodzenia².

Niższe wynagrodzenie przysługuje rodzinie zastępczej zawodowej, niezależnie od jej rodzaju, jeśli nie sprawuje ona opieki nad dzieckiem z powodu umieszczenia dziecka: w domu pomocy społecznej, specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii zapewniającym całodobową opiekę, specjalnym ośrodku wychowawczym, albo opuszczenia rodziny zastępczej zawodowej przez ostatnie powierzone dziecko lub osobę, która osiągnęła pełnoletność, przebywając w pieczy zastępczej, o której mowa w powołanym już art. 37 ust. 2, nad którymi była sprawowana

² S. Łakoma, *op. cit.*, s. 245 -246.

piecza zastępcza. W takim przypadku rodzina zastępcza zawodowa za okres pozostawiania w gotowości do czasu powrotu dziecka z jednostki wskazanej powyżej, lub przyjęcia kolejnego dziecka, otrzymuje wynagrodzenie w wysokości 80% dotychczas otrzymywanego. Wypada dodać – co implikowane jest zawodowym charakterem rodziny – że wynagrodzenie przysługuje w pełnym wymiarze rodzinie, w okresie czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem w związku z wypoczynkiem w wymiarze 30 dni kalendarzowych w okresie 12 miesięcy. Finansowanie rodzin zastępczych łączone z umieszczeniem u nich dziecka sprawia, że do czasu umieszczenia w rodzinie zastępczej pierwszego dziecka w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej, wynagrodzenie nie przysługuje. Odstępstwa od tej zasady może przewidywać zawarta z rodziną umowa. Zawodowy charakter rodziny zastępczej sprawia, że osoba, której przysługuje wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej nie może kontynuować lub podjąć dodatkowego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej bez zgody właściwego starosty. Starosta, po zasięgnięciu opinii organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, może udzielić takiej zgody, jeśli kontynuacja lub podjęcie dodatkowego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej nie będzie miało negatywnego wpływu na sprawowanie pieczy zastępczej. Jak należy przypuszczać, opinia organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, najlepiej zorientowanego w sytuacji rodziny zastępczej będzie tu miała istotne znaczenie. Zaznaczyć należy, że ograniczenie powyższe nie dotyczy małżonka pełniącego funkcję rodziny zastępczej zawodowej, niewskazanego w umowie jako osoba, której przysługuje wynagrodzenie. Może on zatem kontynuować lub podjąć zatrudnienie lub inną pracę zarobkową bez zgody właściwego starosty. Jednocześnie, na co warto zwrócić uwagę, osoba pozostająca w związku małżeńskim, pełniąca funkcję rodziny zastępczej zawodowej, ale niewskazana w umowie o pełnieniu funkcji rodziny zastępczej zawodowej, jako uprawniona do pobierania wynagrodzenia, ma prawo ubiegać się o status osoby bezrobotnej.

Charakteryzując świadczenia pieniężne o charakterze obligatoryjnym przysługujące rodzinie zastępczej wypada wspomnieć również o świadczeniach przyznawanych rodzinom pomocowym. W razie powierzenia rodzinie pomocowej opieki i wychowania nad dzieckiem umieszczonym w rodzinie zastępczej – rodzinie tej wypłaca się świadczenie i dodatki przysługujące rodzinie zastępczej, o których mowa w art. 80 ust. 1 i art. 81, w wysokości proporcjonalnej do liczby dni pobytu u niej dziecka w danym miesiącu. Sprawy wynagrodzenia rodziny pomocowej normowane są w dwojaki sposób, zależny od tego, kto tworzy rodzinę pomocową. Gdy rodzinę pomocową tworzy rodzina zastępcza zawodowa bądź prowadzący rodzinny dom dziecka, za czas sprawowania funkcji rodziny pomocowej rodzina ta otrzymuje świadczenie w wysokości nie niższej niż 20% otrzymywanego wynagrodzenia

miesięcznie. Natomiast, gdy rodzinę pomocową tworzy rodzina zastępcza niezawodowa bądź małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim przeszkoleni do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, rodziny te – za czas sprawowania funkcji rodziny pomocowej – otrzymują miesięcznie świadczenie w wysokości nie niższej niż 20% kwoty, o której mowa w ust. 1 art. 85, tj. 2000 złotych miesięcznie.

Dru ga grupa świadczeń pieniężnych łączących się z pełnieniem funkcji rodziny zastępczej to świadczenia o charakterze fakultatywnym. Świadczenia te przyznawane są w ramach uznania administracyjnego (szerzej władzy dyskrejonalnej), stąd też sytuacja prawna rodziny zastępczej ubiegającej się o nie, jest mniej korzystna, niż w przypadku ubiegania się o świadczenia pieniężne o charakterze obligatoryjnym. Mianem kompetencji dyskrejonalnych objęto tu takie kompetencje, które dają władzy administracyjnej pewien zakres swobody przy podjęciu decyzji. Wyraża się ona w możliwości dokonania przez administrację wyboru najodpowiedniejszego rozwiązania spośród kilku prawnie uzasadnionych.

Według art. 83 ust. 1 ustawy, starosta może przyznać rodzinie zastępczej:

1. dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka w wieku od 6. do 18. roku życia – raz w roku;
2. świadczenie na pokrycie: niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka – jednorazowo, kosztów związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki – jednorazowo lub okresowo.

Świadczenia powyższe mogą być przyznane każdej rodzinie zastępczej niezależnie od jej kategorii. Inaczej przyjęto w art. 83 ust. 4 ustawy, uwzględniającym tylko rodziny zastępcze zawodowe. Tym tylko rodzinom starosta może raz do roku przyznać świadczenie na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem niezbędnego remontu lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego. Nieprzyznanie przez starostę świadczenia w danym roku, nie musi oznaczać, że w kolejnym roku rodzina zastępcza zawodowa również go nie otrzyma. Okoliczności decydujące o jego przyznaniu są zróżnicowane. W znacznej mierze są one zależne od sytuacji rodziny zastępczej, ale także od możliwości finansowych powiatu. Cechą wspólną powyższych fakultatywnych świadczeń pieniężnych jest brak bezpośredniego wskazania ich wysokości, co znajduje racjonalne uzasadnienie. Wysokość tych świadczeń uzależniona jest bowiem od indywidualnej sytuacji.

Świadczenie na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego do rodziny dziecka wypłacane jest jednorazowo. Ustawodawca nie sprecyzował co składa się na pojęcie „niezbędne koszty związane z potrzebami przyjmowanego dziecka”. Bez wątplenia

będą to prognozowane koszty, mające charakter obiektywny, zasadny i niezbędny. Powinny one odpowiadać potrzebom konkretnego, przyjmowanego do rodziny dziecka. Dlatego też muszą być osadzone w danych realiach, uwzględniających to co niezbędne do realizacji potrzeb danego dziecka. Można przyjąć, że chodzi tu przede wszystkim o koszty poniesione na: urządzenie pokoju, zakup odzieży i obuwia, pomocy szkolnych czy leczenie dziecka. Zwykle dzieci przyjmowane do rodziny zastępczej nie posiadają niezbędnych im ubrań i innych potrzebnych rzeczy. Są one często zaniedbane pod względem zdrowotnym, niejednokrotnie także niedożywione. Rodzina zastępcza staje więc przed koniecznością poniesienia znaczących wydatków przekraczających wysokość świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w niej umieszczonego. Występując z wnioskiem o przyznanie tego świadczenia, rodzina zastępcza wskazuje konieczne do zaspokojenia potrzeby dziecka. Wniosek o przyznanie tego świadczenia należy opracować i udokumentować w sposób przekonujący o zasadności jego przyznania w określonej wysokości.

Drugi rodzaj świadczeń, które mogą być przyznane rodzinie zastępczej wiąże się z kosztami związanymi z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki. Każde z nich może przybrać charakter świadczenia jednorazowego bądź okresowego. Jak należy przypuszczać, zależy to zwłaszcza od tego, z jakim zdarzeniem losowym lub innym zdarzeniem mającym wpływ na jakość sprawowanej opieki mamy do czynienia.

Obok wskazanych powyżej świadczeń pieniężnych, w myśl art. 83 ust 2 ustawy, rodzina zastępcza niezawodowa i zawodowa może otrzymywać środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego w wysokości odpowiadającej wydatkom ponoszonym przez rodzinę zastępczą zawodową na czynsz, opłaty z tytułu najmu, opłaty za energię elektryczną i ciepłą, wodę, gaz, odbiór nieczystości stałych i płynnych, dźwig osobowy, antenę zbiorczą, abonament telewizyjny i radiowy, usługi telekomunikacyjne oraz związanym z kosztami eksploatacji, obliczonym przez podzielenie łącznej kwoty tych wydatków przez liczbę osób zamieszkujących w tym lokalu z lub domu jednorodzinnym i pomnożenie przez liczbę dzieci i osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, o których mowa w cytowanym już art. 37 ust. 2, umieszczonych w rodzinie zastępczej wraz z osobami tworzącymi tę rodzinę zastępczą. Jednocześnie w myśl powoływanego już art. 91 ustawy, rada powiatu może, w drodze uchwały, podnieść wysokość świadczeń pieniężnych o charakterze fakultatywnym. Wydaje się jednak, że realizacja tego przepisu może być utrudniona, gdyż ustawa nie określa wysokości tych świadczeń, tak jak to ma miejsce w przypadku świadczeń pieniężnych o charakterze obligatoryjnym.

Zgodnie z art. 88 ust. 1, 3 – 6 ustawy, świadczenia, dodatki i dofinansowanie do wypoczynku, o których mowa w art. 80 ust. 1, art. 81, 83 są udzielane na wniosek rodziny zastępczej (także rodziny pomocowej, ale tylko wówczas, gdy rodzina zastępcza nie pobierała tych świadczeń, dodatków lub dofinansowania). Wniosek ten rodzina zastępcza (rodzina pomocowa), składa w powiatowym centrum pomocy rodzinie właściwym ze względu na miejsce zamieszkania. Przyznanie oraz odmowa ich przyznania następuje w formie decyzji.

W przypadku zmiany przepisów regulujących prawo do ww. świadczeń, dodatków i dofinansowania do wypoczynku oraz w przypadku zmiany sytuacji osobistej rodziny zastępczej (rodziny pomocowej), a także w razie zmiany sytuacji osobistej, dochodowej lub majątkowej umieszczonego dziecka, organ właściwy do wydania decyzji może bez zgody rodziny zastępczej (rodziny pomocowej) zmienić lub uchylić decyzję.

Ponadto, decyzję zmienia się lub uchyla, jeżeli rodzina zastępcza (rodzina pomocowa) marnotrawi przyznane świadczenia. Marnotrawieniem, może być np. lekkomyślne, nieoszczędne wydawanie ich na dobra luksusowe, na zaspakajanie własnych potrzeb rodziców zastępczych łączących się z alkoholizmem przy jednoczesnym zaniedbywaniu dziecka, przejawiającym się np. w ograniczaniu dziecku dostępu do zajęć pozaszkolnych, czy też zajęć rehabilitacyjnych w związku z jego niepełnosprawnością. Organ przyznający świadczenia powinien kontrolować ich wykorzystanie. Służy temu w szczególności ocena rodziny zastępczej dokonywana przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Ustawa obliuguje też osoby otrzymujące świadczenia pieniężne do niezwłocznego poinformowania organu, który przyznał świadczenie pieniężne, o każdej zmianie ich sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej, wpływającej na prawo do tych świadczeń. Nienależnie pobrane świadczenia podlegają zwrotowi łącznie z ustawowymi odsetkami przez osobę, która je pobrała³.

Przedstawione powyżej świadczenia pieniężne służą właściwemu funkcjonowaniu rodziny zastępczej. Nie ulega jednak wątpliwości, że rodzice zastępczy, wykorzystując również własne zasoby finansowe przynajmniej w części przyczyniają się do prawidłowego funkcjonowania rodziny zastępczej, co dotyczy zwłaszcza rodzin zastępczych spokrewnionych.

Należy jednak podkreślić, że w pierwszej kolejności powinno finansowanie opieki i wychowania dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spoczywać na jego rodzicach naturalnych. Ustawa nakłada na nich obowiązek ponoszenia miesięcznej opłaty za pobyt dziecka w rodzinie zastępczej w wysokości: przyznanych świadczeń oraz dodatków, o których była mowa w analizowanych już art. 80 ust. 1 i art. 81 ustawy. Jak można zauważyć,

³ Tamże, s. 256.

ustawodawca nie nałożył na rodziców obowiązku ponoszenia wszystkich wydatków na opiekę i wychowanie dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej, ograniczając się jedynie do dwóch wskazanych powyżej kategorii. Przyjęte rozwiązania prawne, ograniczające obciążenie finansowe rodziców związane z umieszczeniem dziecka w rodzinie zastępczej, podyktowane są zwykle trudną sytuacją materialną rodziców biologicznych, co w powiązaniu z innymi jeszcze czynnikami prowadzi w konsekwencji do dysfunkcyjności rodziny. Stąd wyegzekwowanie nawet zmniejszonych, należnych opłat za pobyt dziecka w rodzinie zastępczej, jest niejednokrotnie utrudnione.

Za wniesienie opłaty rodzice odpowiadają solidarnie. Solidarność oznacza, że zapłaty można domagać się w całości lub w części od obojga rodziców łącznie bądź od każdego z nich z osobna. Zapłata któregośkolwiek z rodziców całej kwoty zwalnia z tego obowiązku drugiego rodzica. Do momentu jednak zapłaty całej należności rodzice odpowiadają solidarnie. Opłatę za dziecko umieszczone w rodzinie zastępczej ponoszą także rodzice pozbawieni władzy rodzicielskiej lub którym władza rodzicielska została zawieszona albo ograniczona. Żadne modyfikacje władzy rodzicielskiej nie oznaczają bowiem zerwania więzi rodziców z dzieckiem i zwolnienia ich z odpowiedzialności za dziecko, a niewątpliwie wnoszenie opłaty jest przejawem takiej odpowiedzialności. Wyjątkowo, opłaty nie ponoszą rodzice dziecka pozostawionego bezpośrednio po urodzeniu. W doktrynie trafnie przyjmuje się, że regulacja ta odnosi się zwłaszcza do rodziców zamierzających, zachowując anonimowość, oddać swoje dziecko do adopcji. Obciążenie ich opłatą, oznaczałoby konieczność podania danych osobowych, co mogłoby zniechęcić ich do pozostawienia dziecka bezpośrednio po urodzeniu np. w szpitalu.

Opłatę za pobyt dziecka w rodzinie zastępczej ustala, w drodze decyzji, starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem w rodzinie zastępczej. Szczegółowe warunki umorzenia, odroczenia terminu płatności, rozłożenia na raty lub odstąpienia od ustalenia opłaty określa rada powiatu. Decyzje w tych sprawach mogą być wydane na wniosek osób zainteresowanych, a więc przede wszystkim rodziców, jak i z urzędu – ze względu na trudną sytuację finansową rodziny, a kompetencje do udzielania ulg posiada wyłącznie starosta.

Praktyka wykazuje, że niewielu rodziców ponosi opłatę za pobyt dziecka w rodzinie zastępczej. W tej sytuacji, wydatki na opiekę i wychowanie dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej ponosi powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej. Jeżeli nie można ustalić powiatu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, właściwy do ponoszenia wydatków

jest powiat miejsca jego ostatniego zameldowania na pobyt stały. W wielu wypadkach, nie jest jednak możliwe ustalenie również miejsca ostatniego zameldowania dziecka na pobyt stały. W takiej sytuacji właściwy do ponoszenia wydatków jest powiat miejsca siedziby sądu, który orzekł o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej. W przypadku powrotu dziecka do rodziny i ponownego umieszczenia go w pieczy zastępczej, wydatki ponosi powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed ponownym umieszczeniem go w pieczy zastępczej.

Obowiązująca ustawa obliguje również gminy do ponoszenia wydatków na opiekę i wychowanie dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej, poprzez współfinansowanie tych wydatków. Jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zamiarem projektodawców było wprowadzenie zasady odpowiedzialności gminy za dzieci z jej terenu, które zostały umieszczone w różnych formach pieczy zastępczej. Do niedawna gmina zwolniona była z odpowiedzialności, w tym również finansowej za dziecko umieszczone poza rodziną. Obecnie w myśl art. 191 ust. 9 ustawy, w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki, w wysokości:

➤ 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym

roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;

➤ 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku

pobytu dziecka w pieczy zastępczej;

➤ 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku

i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej dziecka.

W ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, brak jest podstaw prawnych do zawierania porozumień pomiędzy gminą a powiatem w zakresie partycypacji gminy w kosztach utrzymania dziecka przebywającego w pieczy zastępczej. Niesie to za sobą konieczność sporządzenia przez powiat, który wykląda środki finansowe na utrzymanie dziecka przebywającego w pieczy zastępczej, dokumentu obciążającego odpowiednim procentem gminę. Powiat pokrywa wszelkie wydatki związane z umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej, po czym domaga się zwrotu odpowiedniej części tych kosztów od gminy. Wszelkie spory związane z zapłatą za utrzymanie dziecka przez gminę są rozstrzygane przez sądy powszechne-cywilne, w ramach których ustalane są podstawy prawne żądania zapłaty oraz wysokość kwot żądanych zapłat. Wprowadzenie obowiązku partycypacji gminy w

ponoszeniu wydatków na opiekę i wychowanie dzieci ma skłaniać do zaktywizowania działań profilaktycznych wobec rodziny biologicznej, niedopuszczających do umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. Jak można zauważyć, wysokość wydatków ponoszonych przez gminę w pierwszym i kolejnych latach pobytu dziecka w rodzinie zastępczej wzrasta. Takie rozwiązanie podyktowane jest potrzebą zmobilizowania gminy do podjęcia działań służących jak najszybszemu powrotowi dziecka do rodziny naturalnej, co ma nastąpić m. in. dzięki udzielonemu jej wsparciu.

WAŻNE !

Nowelizacja art. 197 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zniosła **limit wysokości dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych z zakresu realizacji zadań wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej**. W poprzednim stanie prawnym wysokość dotacji nie mogła przekraczać 50% wydatków przeznaczonych na realizację zadania. Ponadto na koszty obsługi realizacji przez ministra właściwego do spraw rodziny i wojewodę rządowych programów wspierania rodziny przeznaczono 1% przyznanych programem dotacji (art. 197 ust. 2a).

INSTYTUCJE WSPARCIA RODZINY I PIECZY ZASTĘPCZEJ

W przypadku instytucji wsparcia rodziny i pieczy zastępczej środki ich finansowania pochodzą nie tylko z samorządu terytorialnego tj. budżetów gmin i powiatów, są to również środki własne w przypadku zwłaszcza organizacji pozarządowych jak np. stowarzyszeń i fundacji, wsparcie donatariuszy (sponsorów), czy wreszcie dotacje celowe z budżetu państwa przeznaczone na współfinansowanie realizacji programów finansowych z udziałem funduszy europejskich (projekty unijne) bądź w postaci programów wsparcia czyli tzw. resortowych programów osłonowych.

Resortowe Programy Osłonowe – Przykłady

Ogłaszane są przez określone ministerstwo, na zasadzie konkursu (najczęściej otwartego) projektów lub zgłoszenia zapotrzebowania przez gminy i powiaty. Wnioski zgłoszeniowe kierowane są do właściwego Urzędu Wojewódzkiego np.

Ogłoszenie o konkursie zamieszczone na stronie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Program Osłonowy "Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie" - edycja 2017

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej ogłasza otwarty konkurs ofert i zaprasza do składania wniosków na realizację projektów w ramach Programu Osłonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”.

W bieżącym roku na realizację tego zadania Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przeznaczył kwotę 3 mln zł.

Projekty w ramach Programu Osłonowego mogą być realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego, powiatowego lub wojewódzkiego.

Wnioski należy nadesłać listem poleconym lub złożyć osobiście we właściwym Urzędzie Wojewódzkim.

Cele programu, wniosek, kosztorys i inne załączniki dostępne na stronie:

<https://www.mpips.gov.pl/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie-nowa/przedstawiciele-i-sluzby-realizujace-zawodowo-zadania--z-zakresu-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie/programyprojekty/programu-oslonowego-wspieranie-jednostek-samorządu-terytorialnego-w-tworzeniu-systemu-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie/>

Ogłoszenie zamieszczone na stronie Warmińsko – Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej na rok 2017

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej 20 kwietnia 2017 r. ogłosił Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej na rok 2017.

Na powyższy program w 2017 r. zaplanowano kwotę 50 mln zł., w ramach rezerwy celowej poz. 53 – środki na finansowanie lub dofinansowanie zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (w tym na prowadzenie ośrodków adopcyjnych oraz finansowanie pobytu dzieci cudzoziemców w pieczy zastępczej) oraz 70 mln zł ujętych w planie finansowym Funduszu Pracy na 2017r. Powyższe środki

przeznaczone zostały na dofinansowanie kosztów wynagrodzenia asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Szczegółowe informacje o programie dostępne są na stronie internetowej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej www.mrpips.gov.pl.

Zapotrzebowania należy składać za pomocą Platformy elektronicznej ePUAP bądź CU, która jest preferowaną formą korespondencji w przedmiotowym zakresie, w przypadku braku możliwości z jej wykorzystaniem dopuszcza się również możliwość przesyłania zapotrzebowań w wersji papierowej na adres tutaj. Wydziału, jak również należy przesyłać drogą elektroniczną

Wnioski oraz sprawozdania dla powiatów i gmin dostępne pod adresem:

http://www.wm.uw.olsztyn.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=6814:programy-rzadowe-i-resortowe&catid=301&lang=pl#programy-rz%C4%85dowe-i-resortowe

Projekty Unijne

Ważną pozycję w kwestii dofinansowania placówek wsparcia rodziny oraz instytucjonalnych form pieczy zastępczej (np. Rodzinnych Domów Dziecka) zajmują projekty realizowane z wykorzystaniem środków unijnych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) czy Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020 (EFRR). Na ten właśnie okres samorządy województw dostały do dyspozycji kwotę aż 31 mld euro. Stanowi to 40% kwoty przyznanej Polsce w ramach polityki spójności. Podział tej kwoty między poszczególne województwa odbył się po konsultacjach ministerstwa z urzędami marszałkowskimi i opierał się mianowicie na ich potrzebach rozwojowych.

W celu zapewnienia niezbędnego poziomu koordynacji działań podejmowanych w całym kraju z wykorzystaniem środków EFS w Celu Tematycznym (CT) nr 9 tj. *Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* oraz środków EFRR w zakresie Priorytetu Inwestycyjnego (PI) nr 9a *inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych*, Ministerstwo Rozwoju

i Finansów opracowało Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w wymienionych obszarach.

Dokument określa jednolite zasady realizacji wsparcia w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO) w kwestiach najistotniejszych z punktu widzenia polityki rządu oraz zapewnienia jednolite standardy wsparcia dla grup docelowych w całym kraju⁴.

W odniesieniu do projektów ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie warunki i procedury ich realizacji określają, że:

1) Projekty Ośrodków Pomocy Społecznej (OPS) i Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie (PCPR) mogą być realizowane w trybie konkursowym lub pozakonkursowym, jeżeli taką możliwość dopuszczają postanowienia RPO.

2) Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym (IZ RPO) dopuszcza możliwość realizacji projektów przez OPS i PCPR w trybie pozakonkursowym wyłącznie w sytuacji, gdy wszystkie podmioty danego typu (wyłącznie wszystkie OPS lub wyłącznie wszystkie PCPR) w województwie przystąpią do realizacji projektów. W przypadku jednostek realizujących jednocześnie zadania OPS i PCPR, IZ RPO podejmuje decyzję o przynależności tych jednostek do jednego z typów jednostek (albo do OPS, albo do PCPR).

3) Projekty OPS i PCPR realizowane w trybie pozakonkursowym mogą dotyczyć usług aktywnej integracji oraz – jeżeli RPO przewiduje taką możliwość – usług społecznych, których realizacja należy do OPS i PCPR na podstawie przepisów prawa krajowego.

4) IZ RPO zapewnia, że w przypadku wsparcia osób bezrobotnych, w ramach projektów OPS⁵ wsparciem są obejmowane osoby bezrobotne, które korzystają z pomocy społecznej lub bezrobotne, dla których ustalono III profil pomocy zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. W przypadku wsparcia osób bezrobotnych, dla których ustalono III profil pomocy wsparcie odbywa się poprzez:

⁴ MR/H/2014-2020/13(3)/10/2016 Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, Warszawa 24.10.2016

⁵ W sytuacji, gdy PCPR realizuje również funkcje OPS, pkt 4 dotyczy również PCPR

- a) realizację działań z zakresu integracji społecznej w ramach Programu Aktywizacja i Integracja lub
  - b) realizację programu specjalnego, lub
  - c) realizację projektu socjalnego z obowiązkowym zastosowaniem usług aktywnej integracji o charakterze zawodowym na zasadach określonych w pkt 7, lub
  - d) kontrakt socjalny z obowiązkowym zastosowaniem usług aktywnej integracji o charakterze zawodowym na zasadach określonych w pkt 7, lub
  - e) program aktywności lokalnej z obowiązkowym zastosowaniem usług aktywnej integracji o charakterze zawodowym na zasadach określonych w pkt 7.
- 5) IZ RPO zapewnia, że ze środków EFS w ramach projektów OPS i PCPR nie są finansowane bierne formy pomocy w postaci zasiłków. Świadczenia te mogą być uznane za wkład własny do projektu.
- 6) IZ RPO może wymagać, aby OPS i PCPR:
- a) zlecały realizację określonych zadań w ramach projektu na zasadach dotyczących zlecenia realizacji zadań publicznych, określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2004 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
  - b) realizowały projekty w partnerstwie.
- 7) IZ RPO zapewnia, że OPS i PCPR nie wdrażają samodzielnie usług aktywnej integracji o charakterze zawodowym. Wdrożenie tych usług w ramach projektów ww. jednostek jest możliwe wyłącznie przez podmioty wyspecjalizowane w zakresie aktywizacji zawodowej, w szczególności:
- a) PUP i inne instytucje rynku pracy, o których mowa w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
  - b) Centra Integracji Społecznej (CIS) i Kluby Integracji Społecznej (KIS) w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej zgodnie z ustawą z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
  - c) przedsiębiorstwa społeczne;
  - d) organizacje pozarządowe, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
- 8) Usługi aktywnej integracji o charakterze zawodowym w ramach projektów OPS lub PCPR są realizowane przez:

a) partnerów OPS lub PCPR w ramach projektów partnerskich;

b) PUP na podstawie porozumienia, które określa zasady współpracy w zakresie realizacji usług aktywnej integracji o charakterze zawodowym lub o realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy i na zasadach określonych w tej ustawie;

c) podmioty wybrane w ramach zlecenia zadania publicznego na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub zgodnie z art. 15a ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych;

d) podmioty danej jednostki samorządu terytorialnego wyspecjalizowane w zakresie reintegracji zawodowej, o ile zostaną wskazane we wniosku o dofinansowanie projektu jako realizatorzy projektu.

9) IZ RPO, w odniesieniu do OPS i PCPR, stosuje mechanizmy promujące wykorzystanie:

a) kontraktu socjalnego lub indywidualnych programów, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej lub dokumentów równoważnych w przypadku PCPR;

b) programów aktywności lokalnej w formie lokalnych programów pomocy społecznej, o których mowa w art. 110 ust. 10 oraz art. 112 ust. 13 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;

c) projektów socjalnych.

10) Obowiązkowym elementem kontraktów socjalnych, indywidualnych programów, programów aktywności lokalnej oraz projektów socjalnych, o których mowa w pkt 9, są usługi aktywnej integracji.

11) IZ RPO zapewnia, że projekty OPS i PCPR spełniają warunki określone w innych rozdziałach Wytucznych, w tym w podrozdziale 4.7.

•

W odniesieniu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej warunki i procedury ich realizacji określają, że:

1) Możliwy zakres usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym działań na rzecz usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą, oraz podmioty uprawnione do realizacji tych usług określa ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i

systemie pieczy zastępczej. IZ RPO zapewnia, że wsparcie dla rodziny i pieczy zastępczej odbywa się zgodnie z ww. ustawą. Jednocześnie IZ RPO zapewnia, że z EFS nie są finansowane świadczenia wypłacane na podstawie tej ustawy. Świadczenia te mogą stanowić wkład własny do projektu.

2) IZ RPO umożliwia realizację:

a) działań profilaktycznych mających ograniczyć umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej poprzez usługi wsparcia rodziny;

b) działań prowadzących do odejścia od opieki instytucjonalnej, tj. od opieki świadczonej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych powyżej 14 osób do usług świadczonych w społeczności lokalnej, poprzez tworzenie rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego do 8 dzieci i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego interwencyjnego lub specjalistyczno-interwencyjnego do 14 osób; limit 14 osób nie obowiązuje w przypadku, gdy przepisy prawa krajowego wskazują mniejszą maksymalną liczbę osób w placówce. IZ RPO zapewnia, że nie są tworzone nowe miejsca w ramach opieki instytucjonalnej, tj. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych powyżej 14 osób.

3) IZ RPO zapewnia, że usługi wsparcia rodziny w postaci pomocy w opiece i wychowaniu dzieci w formie placówek wsparcia dziennego polegają na tworzeniu nowych miejsc opieki i wychowania w ramach nowo tworzonych placówek wsparcia dziennego lub na wsparciu istniejących placówek.

4) Wsparcie istniejących placówek wsparcia dziennego jest możliwe wyłącznie pod warunkiem:

a) zwiększenia liczby miejsc w tych placówkach lub

b) rozszerzenia oferty wsparcia.

5) W przypadku wsparcia udzielanego na tworzenie nowych miejsc w placówkach wsparcia dziennego, IZ RPO zobowiązuje beneficjenta w decyzji o dofinansowaniu projektu lub umowie o dofinansowanie projektu do zachowania trwałości miejsc po zakończeniu realizacji projektu co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu. Trwałość jest rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług pomocy w opiece i wychowaniu dziecka w ramach placówek wsparcia dziennego. IZ RPO weryfikuje spełnienie powyższego warunku po upływie okresu wskazanego w decyzji o dofinansowaniu projektu lub umowie o dofinansowanie projektu.

6) IZ RPO może określić preferowane formy pomocy w opiece i wychowaniu dzieci oraz określić inne preferencje, kierując się w szczególności przesłankami, o których mowa w podrozdziale 4.1 pkt 4.

7) IZ RPO zapewnia, że w placówkach wsparcia dziennego w formie opiekuńczej oraz placówkach prowadzonych w formie pracy podwórkowej obowiązkowo są realizowane zajęcia rozwijające co najmniej dwie z ośmiu kompetencji kluczowych wskazanych w zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE) (Dz. Urz. UE L 394 z 30.12.2006, str. 10):

- a) porozumiewanie się w języku ojczystym;
- b) porozumiewanie się w językach obcych;
- c) kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
- d) kompetencje informatyczne;
- e) umiejętność uczenia się;
- f) kompetencje społeczne i obywatelskie;
- g) inicjatywność i przedsiębiorczość;
- h) świadomość i ekspresja kulturalna.

8) IZ RPO zapewnia, że w ramach działań prowadzących do tworzenia rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego realizowane jest kształcenie kandydatów na rodziny zastępcze, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz doskonalenie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą w ww. formach.

9) IZ RPO umożliwi osobom będącym w pieczy zastępczej korzystanie z usług aktywnej integracji, w szczególności o charakterze społecznym, których celem jest nabycie, przywrócenie lub wzmocnienie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej, a w przypadku osób w wieku 15+ także usług aktywnej integracji o charakterze zawodowym. Działania te w zależności od postanowień RPO są realizowane w PI 9i lub 9iv.

WAŻNE

Ubiegając się o przyznanie dotacji w konkursie należy pamiętać, że Samorzady oprócz trybów dystrybucji środków przeznaczonych na realizację zadań publicznych mają dodatkowo obligatoryjnie określone (ujednolicone) wzory formularzy ofert i sprawozdań oraz ramowy wzór umowy dotacyjnej. Muszą je stosować przekazując dotacje celowe. Powyższe kwestie reguluje Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 sierpnia 2016 r. w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań (Dz.U. 2016 poz. 1300).

Przykłady ogłaszanych konkursów na dofinansowanie

Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych, w zakresie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, RPO Opolskiego

Zarząd Województwa Opolskiego jako Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Opolskiego na lata 2014-2020 ogłasza nabór wniosków o dofinansowanie projektów w ramach działania 8.1 Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych w zakresie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, Osi VIII Integracja społeczna w ramach RPO WO 2014-2020.

Orientacyjny termin rozstrzygnięcia konkursu to kwiecień 2018 r.

Miejsce składania wniosków:

Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego

Departament Koordynacji Programów Operacyjnych

Sposób składania wniosków

Regulamin konkursu jest udostępniony w formie elektronicznej, w punkcie Niezbędne dokumenty oraz dodatkowo na stronie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020 www.rpo.opolskie.pl

Konkurs nie został podzielony na rundy.

Wniosek o dofinansowanie projektu należy złożyć w formie:

- elektronicznej oraz
- papierowej.

Wypełniony w Panelu Wnioskodawcy SYZYF RPO WO 2014-2020, tj. generatorze wniosków formularz wniosku o dofinansowanie projektu, należy wysłać on-line (taką funkcjonalność zapewnia generator wniosków dostępny na stronie internetowej www.pw.opolskie.pl) w terminie 21-28.11.2017 r.

Natomiast wersję papierową wniosku, należy składać w ww. terminie od poniedziałku do piątku w godzinach pracy IOK tj. od 7:30 do 15:30.

UWAGA! Wersja papierowa powinna być wydrukowana z elektronicznej wersji przesłanego on-line wniosku o dofinansowanie projektu. Zgodność sumy kontrolnej wersji papierowej wniosku z wersją elektroniczną wniosku, zostanie zweryfikowana podczas składania wniosku o dofinansowanie projektu na etapie sprawdzania warunków formalnych rejestracyjnych.

O dofinansowanie w ramach konkursu mogą ubiegać się:

- 1) podmioty działające w obszarze pomocy i integracji społecznej,
- 2) podmioty ekonomii społecznej, - Uprawnione do realizacji usług zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. 2017 r. poz. 697 z późn. zm.).
- 3) organizacje pozarządowe,

Przedmiotem konkursu są typy projektów określone dla Działania 8.1 Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych w zakresie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej w ramach Osi priorytetowej VIII Integracja społeczna RPO WO 2014-2020, takie jak:

1) Wsparcie rodziny przeżywającej problemy opiekuńczo-wychowawcze, w tym w sytuacji zagrożenia utraty możliwości opieki nad dziećmi, zgodnie z zakresem usług określonym w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 697 z późn. zm.) m.in. poprzez:

a) usługi wsparcia rodziny w ramach działań profilaktycznych mających ograniczyć umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej, w tym w szczególności:

i. asystentura rodzinna,

ii. rodziny wspierające,

iii. konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, w tym prawno-obywatelskie,

iv. terapia i mediacja,

v. usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne, pomoc prawna, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego,

vi. organizowanie dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych grupami wsparcia lub grupami samopomocowymi;

b) pomoc w opiece i wychowaniu dziecka, w tym poprzez usługi placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej oraz w formie pracy podwórkowej.

2) Wsparcie pieczy zastępczej zgodnie z zakresem usług określonym w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 697 z późn. zm.) m.in. poprzez:

a) działania prowadzące do odejścia od opieki instytucjonalnej, tj. od opieki świadczonej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych powyżej 14 osób do usług świadczonych w społeczności lokalnej poprzez tworzenie rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego do 8[1] dzieci i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-interwencyjnego do 14 osób[2],

b) usługi aktywnej integracji, w szczególności o charakterze społecznym, których celem jest nabycie, przywrócenie lub wzmocnienie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej skierowane do osób będących w pieczy zastępczej[3],

c) usługi aktywnej integracji o charakterze zawodowym skierowane do osób będących w pieczy zastępczej w wieku powyżej 15 roku życia[4],

d) indywidualne programy usamodzielniania realizowane w mieszkaniach o charakterze wspomaganym/chronionym dla osób opuszczających pieczę zastępczą[5],

e) kształcenie kandydatów na rodziny zastępcze, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz doskonalenie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą w ramach działań prowadzących do tworzenia rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

Kryteria wyboru projektu: (dostępne na stronie: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/nabory/81-dostep-do-wysokiej-jakosci-uslug-zdrowotnych-i-spoecznych-w-zakresie-wsparcia-rodziny-i-pieczy-zastepczej/#Inne%20wa%C5%BCne%20informacje>)

Maksymalny dopuszczalny poziom dofinansowania projektu

94,5%, w tym maksymalny udział budżetu państwa w finansowaniu wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu 9,5%.

Ogólna pula środków przeznaczona na dofinansowanie projektów

Wartość dofinansowania dla Działania 8.1 Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych w zakresie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej w ramach Osi priorytetowej VIII Integracja społeczna RPO WO 2014-2020 wynosi:

- 15 564 705,00 PLN, w tym:
- 14 000 000,00 PLN środki EFS,
- 1 564 705,00 PLN środki Budżetu Państwa

Ze względu na fakt, iż kwoty PLN mają charakter przeliczeniowy limit dostępnych środków może ulec zmianie. W związku z tym dokładna kwota dofinansowania zostanie określona na etapie zatwierdzania Listy ocenionych projektów.

Wzory wniosków i umów o dofinansowanie oraz inne niezbędne informacje dostępne na stronie: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/nabory/81-dostep-do-wysokiej-jakosci-uslug-zdrowotnych-i-spoecznych-w-zakresie-wsparcia-rodziny-i-pieczy-zastepczej/#Inne%20wa%C5%BCne%20informacje>

Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, RPO Podkarpackiego

Dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie ogłasza nabór wniosków o dofinansowanie projektów w ramach konkursu nr RPPK.08.04.00-IP.01-18-005/16 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, Oś priorytetowa VIII Integracja społeczna, Działanie 8.4 Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej.

Termin rozstrzygnięcia konkursu

grudzień 2016 r

Miejsce składania wniosków

Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie, ul. płk. L. Lisa-Kuli 20 35-025 Rzeszów

Oddział Zamiejscowy WUP w Krośnie, ul. Lewakowskiego 27B, 38-400 Krosno

Oddział Zamiejscowy WUP w Przemyślu, ul. Kościuszki 2, 37-700 Przemyśl

Oddział Zamiejscowy WUP w Tarnobrzegu, ul. 1 Maja 4a, 39-400 Tarnobrzeg

Wnioski o dofinansowanie projektów należy składać w:

1. w formie dokumentu elektronicznego za pośrednictwem Lokalnego Systemu Informatycznego (LSI WUP) do obsługi procesu naboru wniosków o dofinansowanie dostępnego pod adresem <https://lsi.wup-rzeszow.pl>
2. w formie papierowej w 2 egzemplarzach wydrukowanych z systemu LSI WUP - osobiście, przesyłką kurierską lub pocztą w godzinach pracy Urzędu

O dofinansowanie projektu mogą ubiegać się:

jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
podmioty wymienione w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2014 poz. 1118, z późn. zm.), statutowo działające w obszarze pomocy i integracji społecznej.

Na co można otrzymać dofinansowanie:

1. Wspieranie rodziny w postaci działań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego tj.:

a) pracy z rodziną prowadzonej w szczególności w formie:

asystentury rodzinnej, poprzez zatrudnienie nowych asystentów rodziny prowadzące od zwiększenia liczby asystentów

konsultacji i poradnictwa specjalistycznego

terapii i mediacji

specjalistycznego wsparcia np. w formie, profilaktyki uzależnień, profilaktyki prozdrowotnej, treningów ekonomicznych, zdobywania umiejętności społecznych itp.

usług dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne

pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego (w tym reprezentacja, jeśli jest

niezbędna)

grup wsparcia i grup samopomocowych

wsparcia realizowanego przez rodziny wspierające

b) pomocy w opiece i wychowaniu dzieci w placówkach wsparcia dziennego poprzez tworzenie nowych placówek wsparcia dziennego jak również wspieranie istniejących placówek w formie: opiekuńczej -w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych

specjalistycznej - w szczególności organizującej zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, realizującej indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapie

pracy podwórkowej - realizowanej przez wychowawcę, realizującej działania animacyjne i socjoterapeutyczne.

2. Wspieranie rodziny w postaci działań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego szczebla powiatowego:

a) pomoc w opiece i wychowaniu dzieci w placówkach wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym poprzez tworzenie nowych placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym, jak również wspieranie istniejących placówek w formie:

opiekuńczej - w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych

specjalistyczne - w szczególności organizującej zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, realizującej indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapie

pracy podwórkowej - realizowanej przez wychowawcę realizującej działania animacyjne i socjoterapeutyczne

Kryteria wyboru projektów zostały określone w Regulaminie konkursu (dostępny na stronie: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/nabory/84-poprawa-dostepu-do-uslug-wsparcia-rodziny-i-pieczy-zastepczej/#Informacje%20o%20naborze>

Maksymalny dopuszczalny poziom dofinansowania projektu

94% wartości projektu

Ogólna pula środków przeznaczona na dofinansowanie projektów

10 000 000,00 zł

Wzory wniosków i umów o dofinansowanie dostępne na stronie:

<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/naborzy/84-poprawa-dostepu-do-uslug-wsparcia-rodziny-i-pieczy-zastepczej/#Informacje%20o%20naborze>

Podpisanie umowy o dofinansowanie

Jeżeli w wyniku oceny wniosków zostanie zakwalifikowany do objęcia wsparciem, zostanie z wnioskodawcą zawarta umowa o dofinansowanie. Procedura jej podpisania rozpoczyna się w momencie otrzymania oficjalnego pisma potwierdzającego przyznanie wsparcia na realizację projektu. Zawiera ono również informację o dokumentach, jakie należy zgromadzić do podpisania umowy oraz terminie, w którym powinno się dopełnić niezbędnych formalności.

Wykaz dokumentów może się różnić, w zależności od tego, jaki projekt jest realizowany oraz jakiego rodzaju podmiot jest reprezentowany. Wymaganą bazę w większości przypadków stanowią:

1. dokumenty rejestrowe przedsiębiorstwa (w tym aktualny wyciąg z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej lub odpis Krajowego Rejestru Sądowego; zaświadczenie o nadaniu NIP i REGON),
2. kopia umowy o prowadzenie rachunku bankowego,
3. aktualne zaświadczenia o niezaleganiu z należnościami publicznymi (np. składkami ZUS, podatkami),
4. dokumenty potwierdzające ustanowienie zabezpieczenia prawidłowej realizacji umowy (np. weksel, gwarancja bankowa, poręczenie).

Umowa o dofinansowanie opisuje zobowiązania i uprawnienia oraz harmonogram realizacji projektu i jego budżet. Jej przedmiotem jest realizacja zaproponowanego przez wnioskodawcę projektu zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie, który stanie się załącznikiem do umowy. Wszelkie ewentualne zmiany w umowie będą wymagały zatwierdzenia przez instytucję udzielającą wsparcia.

Kwalifikowalność wydatków

Realizując projekt należy pamiętać, że nie każdy wydatek związany z projektem może zostać dofinansowany. Poszczególne programy i rodzaje dotacji mają przypisany katalog tzw.

kosztów kwalifikowanych. Zapoznać się można z nim już na etapie pisania wniosku o dotację. Tylko wydatki z tego katalogu podlegają dofinansowaniu. Pozostałe koszty wnioskodawca ponosi ze środków własnych.

O kwalifikowalności wydatku decyduje nie tylko zgodność z katalogiem kosztów kwalifikowanych. Na etapie wstępnym – oceny wniosku – weryfikowane jest również:

- czy wydatek jest zgodny z programem operacyjnym,
- czy wydatek jest niezbędny do realizacji projektu,
- czy wydatek jest efektywny.

Pozytywna ocena wniosku i przyznanie dofinansowania na realizację projektu nie oznacza, że wszystkie wydatki, które wnioskodawca przedstawi do refundacji będą kwalifikować się do współfinansowania. W trakcie realizacji projektu dodatkowemu sprawdzeniu podlega:

- czy wydatek został rzeczywiście poniesiony,
- czy wydatek był przewidziany we wniosku stanowiącym załącznik do umowy o dofinansowanie,
- czy wydatek był poniesiony zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa wspólnotowego oraz prawa krajowego,
- zasadność poniesienia danego wydatku dla realizacji projektu,
- efektywność poniesionego wydatku,
- sposób udokumentowania wydatków.

Dofinansowanie projektu oznacza, że jego realizacja odbywa się z pieniędzy publicznych. Ma to swoje konsekwencje związane z wyborem dostawców towarów i usług. Przyjmując dofinansowanie wnioskodawca zobowiązuje się ponosić wszystkie wydatki z zachowaniem zasady uczciwej konkurencji, efektywności, jawności i przejrzystości a także dołożyć wszelkich starań w celu uniknięcia konfliktu interesów. Co to w praktyce oznacza? Podmioty zobowiązane ustawowo do stosowania prawa zamówień publicznych, dokonują wyboru dostawców zgodnie z tymi przepisami. Jeżeli jednak wnioskodawca jest prywatnym przedsiębiorcą albo reprezentuje inny podmiot, który nie jest zobowiązany do stosowania na co dzień prawa zamówień publicznych, będzie musiał wprowadzić pewne zmiany w sposobie dokonywania zakupów.

Zasady dokonywania zakupów obowiązujące beneficjentów nie zobowiązanych ustawowo do stosowania prawa zamówień publicznych są szczegółowo przedstawione w wytycznych dotyczących kwalifikowalności wydatków dla poszczególnego programu⁶.

Kontrola projektu

Kontrola towarzyszy realizacji każdego projektu, któremu udzielone zostało wsparcie z funduszy unijnych. Jest obowiązkowym elementem w trakcie jego trwania lub krótko po zakończeniu, poprzedzając ostateczne rozliczenie. Może też nastąpić w trakcie okresu trwałości. Projekt będzie mógł podlegać następującym kontrolom:

1. **Weryfikacja wniosków o płatność** – każdy złożony wniosek o płatność zostanie sprawdzony pod kątem formalnym i rachunkowym; dodatkowo sprawdzone zostanie, czy wydatki ujęte w tym wniosku do refundacji lub rozliczenia są wydatkami kwalifikowalnymi;
2. **Kontrola w miejscu jego realizacji lub w siedzibie** – może być prowadzona w trakcie realizacji projektu, na jego zakończenie lub po jego zakończeniu; kontroli podlegać będzie dokumentacja i zakres rzeczowy realizowanego projektu; szczególną formą kontroli na miejscu jest wizyta monitoringowa, polegająca na sprawdzeniu, czy faktycznie projekt jest wykonywany;
3. **Kontrola krzyżowa** – realizowana będzie w sytuacji, gdy realizowany jest więcej niż jeden projekt lub gdy realizowano projekty w latach 2007-13. Sprawdzane będzie, czy w ramach kilku projektów nie były finansowane te same wydatki; w kontroli tej wnioskodawca nie uczestniczy – prowadzona jest ona bowiem na podstawie danych zgromadzonych w systemie informatycznym; można dowiedzieć się o niej tylko wówczas, gdy zachodzi podejrzenie podwójnego finansowania i zostanie się poproszonym o przedłożenie konkretnych dokumentów do weryfikacji;
4. **Kontrola na zakończenie** – w ramach tej kontroli instytucja sprawdza kompletność i zgodność z procedurami całej dokumentacji związanej z realizacją projektu, którą wnioskodawca zobowiązany jest posiadać; zakres czynności może też obejmować kontrolę w miejscu realizacji projektu;
5. **Kontrola trwałości** – prowadzona po zakończeniu realizacji projektu – co do zasady sprawdzeniu podlega, czy nie zaszły w projekcie niedozwolone modyfikacje

⁶ M. Świstak, E. Sztorc, J. W. Tkaczyński, *Projekty europejskie. Praktyczne aspekty pozyskiwania i rozliczania dotacji unijnych*, Warszawa 2011, s. 158-177.

6. Innym kontrolom – realizowanym na podstawie odrębnych przepisów bezpośrednio przez Komisję Europejską, Europejski Trybunał Obrachunkowy, Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych, Instytucję Audytową lub Najwyższą Izbę Kontroli.

Po zakończeniu kontroli zostaje sporządzona informacja pokontrolna. Jeżeli podczas kontroli wykryte zostaną nieprawidłowości, wnioskodawca otrzyma zalecenia pokontrolne wraz z terminem ich wypełnienia.

Sprawozdawczość, rozliczenie projektu i dokumentacja

Przez cały okres realizacji projektu wnioskodawca powinien regularnie informować o czynionych postępach instytucję, która udzieliła wsparcia. Sprawozdania należy przygotowywać na specjalnym formularzu. Częstotliwość ich składania określona jest w umowie o dofinansowanie – najczęściej wymagane są minimum raz na trzy miesiące. W sprawozdaniach informuje się o podejmowanych działaniach, uzyskiwanych efektach oraz ponoszonych wydatkach – wszystko to w odniesieniu do założeń z wniosku o dotację. Przedstawia się również plan działań na okres poprzedzający złożenie kolejnego sprawozdania⁷.

Sprawozdania z postępu w realizacji projektu są najczęściej integralną częścią wniosku o płatność. Jest on podstawą do wypłaty przyznanej dotacji w formie zaliczki, refundacji częściowej lub całkowitej.

Wszelkie operacje w projekcie związane z utworzeniem wniosku o płatność i przekazaniem go do instytucji w celu weryfikacji, prowadzeniem korespondencji, przekazywaniem harmonogramów realizacji projektu czy ewidencjonowaniem informacji o zamówieniach publicznych realizowanych w ramach projektu, danych dotyczących personelu projektu oraz uczestników projektu można dokonywać za pośrednictwem Centralnego systemu teleinformatycznego.

Jeżeli projekt realizowany jest w ramach jednego z krajowych programów operacyjnych lub regionalnego programu operacyjnego wykorzystującego centralny system teleinformatyczny, integralnym elementem umowy jest lista osób uprawnionych przez wnioskodawcę do wykonywania w jego imieniu czynności związanych z realizacją projektu w ramach Centralnego systemu teleinformatycznego.

⁷ Por. J. Sztylek, G. Borek, *Rachunkowość projektów współfinansowanych z funduszy Unii Europejskiej*, Gdańsk 2015, s. 115-131, 133-141

Sprawozdania z realizacji projektu są weryfikowane pod względem zgodności z założeniami przedstawionymi we wniosku o dofinansowanie oraz poprawności ponoszonych wydatków. Jeżeli znajdują się w nim błędy lub niejasności, wnioskodawca będzie musiał uzupełnić wniosek lub go poprawić. Dotacja może być cofnięta, jeżeli okaże się że projekt jest realizowany niezgodnie z założeniami, opisanymi we wniosku lub nie osiągnięto zamierzonego celu. Całość lub część dotacji wnioskodawca będzie musiał zwrócić jeżeli nie dochowa obowiązujących procedur związanych na przykład z wyborem dostawców lub usługodawców.

O płatność wnioskodawca występuje, gdy:

- wnioskuje o przekazanie zaliczki na realizację projektu,
- wnioskuje o refundację kosztów, które już poniósł,
- chce rozliczyć otrzymane zaliczki – wtedy musi wykazać wydatki, które poniósł i opłacił z otrzymanych wcześniej zaliczek,
- jest jednostką sektora finansów publicznych, a środki na projekt zostały zapisane w jego budżecie – rozliczenie wydatków,

Występując o zaliczkę, jej wysokość kalkuluje się na podstawie kosztów, jakie planuje się ponieść w okresie poprzedzającym złożenie kolejnego wniosku/sprawozdania. Jednocześnie należy wziąć pod uwagę dopuszczalne limity wysokości zaliczki określone w umowie o dofinansowanie.

Jeżeli wniosek służy rozliczeniu poniesionych już kosztów w części finansowej przedstawia się zestawienie wydatków, odnosząc je do szczegółowego budżetu z wniosku o dotację. Często wymagane jest również załączenie kopii dokumentów księgowych potwierdzających poniesienie tych wydatków.

Podczas realizacji projektu bardzo ważne jest, aby wnioskodawca zbierał wszelkie związane z nim dokumenty. Będzie musiał je przedstawić wraz z wnioskiem o płatność, aby otrzymać wypłatę przyznanego dofinansowania. Niezbędne są wszelkie dokumenty potwierdzające nabycie i instalację środków trwałych, budowę obiektów czy skorzystanie z usług przewidzianych w projekcie. Wymagane są przede wszystkim faktury i potwierdzenia przelewów, ale również protokoły przekazania towarów, odbioru zleconych prac czy wykonania usług. Jeżeli w ramach projektu zatrudniano pracowników – niezależnie od tego czy ich wynagrodzenie podlegało dofinansowaniu – należy dysponować pełną dokumentacją

potwierdzającą przeprowadzenie obiektywnego procesu rekrutacji, zawarcie umów oraz wywiązywanie się ze zobowiązań wobec zatrudnionych, ZUS i skarbu państwa⁸.

Zasady promocji i oznakowania

Jeżeli wnioskodawca korzysta z unijnego wsparcia ma nie tylko prawo, ale i obowiązek, aby o tym informować. Informacje o dofinansowaniu powinien podawać w trakcie realizacji projektu, przy okazji wszystkich działań informacyjnych i promocyjnych, jakie w związku z nim są podejmowane.

We właściwy sposób należy także oznakować dokumenty przeznaczone do publikacji i dla uczestników projektów, miejsce realizacji projektu i stronę internetową (jeśli taka istnieje). W ten sposób przekazuje się innym informacje o otrzymaniu dofinansowania z danego funduszu polityki spójności Unii Europejskiej oraz z danego programu.

Co musi zawierać obowiązkowe oznakowanie?

- znak Funduszy Europejskich, z nazwą programu, z którego realizowany jest projekt,
- znak Unii Europejskiej, z nazwą funduszu, z którego projekt uzyskał dofinansowanie.

Każdy dokument księgowy powinien być oznakowany w sposób przypisujący go jednoznacznie do konkretnego projektu – np. pieczętą zawierającą taką informację. Ma to zapobiec próbom wykorzystania tego samego dokumentu do uzyskania zwrotu kosztów w więcej niż jednym projekcie.

Wszystkie dokumenty dotyczące realizowanego projektu powinny być księgowane w sposób umożliwiający ich szybką, łatwą i jednoznaczną identyfikację. Tak zwana odrębna ewidencja księgowa może oznaczać wprowadzenie jednolitego oznakowania dofinansowanych pozycji bądź ujmowanie ich na specjalnie w tym celu utworzonych kontach.

Wszystkie płatności w projekcie muszą się odbywać za pośrednictwem osobnego konta bankowego wskazanego w umowie dotacji.

Trwałość projektu

Zakończenie realizacji projektu nie oznacza jeszcze wypełnienia wszystkich obowiązków, jakie wynikają z unijnego wsparcia.

Jeżeli w ramach projektu wnioskodawca kupował środki trwałe, budował obiekty lub instalacje bądź też zatrudniał pracowników obowiązuje go tzw. okres trwałości. Jest to czas, w

⁸ M. Świstak, E. Sztorc, J. W. Tkaczyński, *op. cit.*, s. 136 i ns.

którym należy zachować w niezmienionej formie i wymiarze efekty projektu, których osiągnięcie zostało zadeklarowane we wniosku o dofinansowanie. Standardowo wynosi on 5 lat. Odstępstwem objęte są mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, dla których okres trwałości to 3 lata.

Okres trwałości liczony jest od daty płatności końcowej dotacji.

Naruszenie zasady trwałości następuje w sytuacji, gdy w okresie jej trwania wystąpi co najmniej jedna z przesłanek:

1. zaprzestano działalności produkcyjnej lub przeniesiono ją poza obszar wsparcia programu,
2. nastąpi zmiana własności elementu współfinansowanej infrastruktury, która daje przedsiębiorstwu lub podmiotowi publicznemu nienależne korzyści,
3. nastąpi istotna zmiana wpływająca na charakter projektu, jego cele lub warunki realizacji, która mogłaby doprowadzić do naruszenia jego pierwotnych założeń.

Naruszeniem zasady trwałości jest również (w przypadku inwestycji w infrastrukturę lub inwestycji produkcyjnych) przeniesienie w okresie 10 lat od daty płatności końcowej działalności produkcyjnej poza obszar UE. Zasada ta nie ma zastosowania do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

Naruszenie zasady trwałości może oznaczać konieczność zwrotu środków otrzymanych na realizację projektu, wraz z odsetkami liczonymi jak dla zaległości podatkowych, proporcjonalnie do okresu niezachowania obowiązku trwałości.

Po zakończeniu projektu wnioskodawca zobowiązany jest do przechowywania pełnej dokumentacji przez okres wskazany w umowie dotacji. Miejscem archiwizacji powinna być siedziba podmiotu, który realizował projekt. W okresie tym wnioskodawca ma obowiązek udostępnić wgląd w dokumentację przedstawicielom instytucji, która udzieliła wsparcia, Instytucji Zarządzającej programem, z którego ono pochodziło, a także przedstawicielom Unii Europejskiej – jeżeli zajdzie taka potrzeba.

Przykłady wykorzystania funduszy unijnych w ramach realizowanych projektów

POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE w Grodzisku Wielkopolskim

Udział pieczy zastępczej w projekcie systemowym "RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ"

W roku 2014 realizowało projekt systemowy „RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VII Promocja integracji społecznej, Działanie 7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji, Poddziałanie 7.1.2. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie. Celem głównym projektu była aktywizacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych, osób umieszczonych w rodzinach zastępczych oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w wieku aktywności zawodowej.

Oferowane wsparcie w ramach projektu obejmowało następujące instrumenty aktywnej integracji:

Instrument aktywizacji edukacyjnej - finansowanie kosztów uczestnictwa w zajęciach w ramach podnoszenia kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym lub zdobywania nowych kompetencji i umiejętności zawodowych umożliwiających aktywizację zawodową;

Instrument aktywizacji zawodowej – usługi wspierające aktywizację zawodową; organizacja i finansowanie usług wspierających w tym trenera pracy, doradcy zawodowego.

Instrument aktywizacji społecznej - organizacja i finansowanie treningów kompetencji i umiejętności społecznych;

Instrument aktywizacji zdrowotnej - sfinansowanie części kosztów udziału w turnusie rehabilitacyjnym oraz kosztów zespołów ćwiczeń fizycznych usprawniających psychoruchowo lub zajęć rehabilitacyjnych zgodnie z potrzebami osób niepełnosprawnych.

Jednym z nadrzędnych priorytetów projektu była adaptacja wychowanka pieczy zastępczej mająca na celu przystosowanie do funkcjonowania w życiu społecznym pomimo trudności, które mogą wynikać z braku możliwości wychowywania się w domu rodzinnym.

Podczas trwania projektu systemowego pt. RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ współfinansowanego z środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego osoby przebywające w pieczy zastępczej oraz wychowankowie będący w procesie usamodzielniania mieli okazję skorzystać z wielu różnorodnych działań mających na celu między innymi podniesienie kompetencji zawodowych poprzez kursy i szkolenia takie jak np.

- kurs na operatora wózka widłowego,
- kurs na prawo jazdy kategorii B oraz C,
- kurs języka angielskiego,
- kurs florystyczny,
- kurs na kucharza małej gastronomii,
- kurs carvingu,
- kurs na opiekuna osób starszych,
- kurs spawania,
- kurs fotograficzny i wiele innych.

Przykłady wykorzystania funduszy unijnych w ramach realizowanych projektów partnerskich

POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE w Grodzisku Wielkopolskim

„PLAN NA LEPSZE JUTRO” jest projektem partnerskim realizowanym przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Wlkp. oraz wszystkimi Ośrodkami Pomocy Społecznej działającymi w powiecie grodziskim, tj. OPS w Granowie, OPS w Grodzisku Wlkp., OPS w Kamieńcu, OPS w Rakoniewicach, OPS w Wielichowie. Partnerem spoza sektora finansów publicznych jest Stowarzyszenie Rodzinnej Pieczy Zastępczej ŻRÓDEŁKO. Wsparciem objętych zostanie: grupa pieczy zastępczej i młodzież wchodząca w proces usamodzielnienia (91os), grupa rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi (77os) oraz kandydaci na rodziny zastępcze stanowiące otoczenie projektu.

Podpisanie umowy poprzedziły wspólne konsultacje oraz prace ze wszystkimi instytucjami zaangażowanymi w projekt zapoczątkowane już na początku roku. Finałem wspólnych prac było podpisanie umowy o partnerstwie na rzecz realizacji projektu.

Projekt realizowany będzie od: 01.12.2016 do 30.11.2018.

Cele projektu będą realizowane poprzez uruchomienie konkretnych zadań, tj.:

- ścieżka wsparcia dla rodzin zastępczych,
- ścieżka wsparcia rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi,

- wsparcie dla przyszłych i obecnych rodzin zastępczych stanowiących otoczenie projektu,
- powstanie Powiatowego Punktu Pomocy Wzajemnej.

Dzięki przygotowaniu planu/ścieżek działań dla każdej z grup, partnerzy planują w sposób systemowy i systematyczny wspomóc każdą grupę osób będących w projekcie przy jednoczesnym traktowaniu rodziny jako jednostki, dla której działania realizowane w sposób kompleksowy przyczynią się do lepszych i trwalszych efektów. Dodatkowo wsparciem zostanie objęte najbliższe otoczenie Uczestników Projektu, co przyniesie wartość dodaną w projekcie. Cel główny jest zgodny z celem tematycznym Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Wielkopolskiego Programu Operacyjnego Województwa Wielkopolskiego, działania 7.2.1. Usługi społeczne – projekty pozakonkursowe realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne na lata 2014-2020 tj.: promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.

Cel projektu wpisuje się również w Strategię rozwoju powiatu grodziskiego na lata 2013-2020: cel strategiczny nr 4: wzmocnienie systemu i usług pomocy społecznej.

Wartość projektu wynosi 1 477 884,48 zł. Kwota dofinansowania wynosi 1 403 990,25 zł.

Wdrażanie Programów dot. wspierania rodziny i organizowania rodzinnej pieczy zastępczej. Przykłady

Programy tego typu **dotyczą różnych szczebli samorządowych i są realizowane na poziomie województw, powiatów i gmin**, niejednokrotnie powstają w oparciu o założenia aktualnej polityki społecznej stosowanej na danym obszarze i wpisują się bądź zawierają w szerszych planach rozwoju danych województw. Modelowym przykładem jest w tym wypadku województwo Małopolskie które swoje działania na rzecz rodziny umieściło w kontekście dalekosiężnej strategii rozwojowej całego regionu. Polityka społeczna została tutaj określona w specjalnym programie strategicznym pod nazwą „Włączenie społeczne”

Program Strategiczny „Włączenie Społeczne” został opracowany z inicjatywy własnej Samorządu Województwa Małopolskiego (Plan Zarządzania Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020. Program Strategiczny „Włączenie Społeczne” wchodzi w skład pakietu 9 programów strategicznych mających pełnić funkcję operacyjną względem Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020.

Celem strategicznym Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” jest m.in.:

- Cel Strategiczny nr 2. Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie (szczegóły w załączniku nr 1).

Na tej podstawie został opracowany MAŁOPOLSKI PROGRAM WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ DO 2020 ROKU (szczegóły w załączniku nr 2).

Innym przykładem wdrażania ww. programów jest WOJEWÓDZKI PROGRAM WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2014-2020 (Województwa Podkarpackiego). (szczegóły w załączniku nr 3).

Na poziomie gminy miejskiej: GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY DLA MIASTA RZESZOWA NA LATA 2016 –2018 (szczegóły w załączniku nr 4).

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie opracował specjalny PRZEWODNIK TWORZENIA GMINNYCH PROGRAMÓW WSPIERANIA RODZINY (szczegóły w załączniku nr 5).

Bibliografia:

Akty normatywne:

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z dn. 10 marca 2015 r. poz. 332)

MR/H/2014-2020/13(3)/10/2016 Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, Warszawa 24.10.2016

Pozycje zwarte:

Łakoma S., *Instytucja rodziny zastępczej w prawie administracyjnym*, Łódź 2014.

Sztyler J., Borek G., *Rachunkowość projektów współfinansowanych z funduszy Unii Europejskiej*, Gdańsk 2015.

Świstak M., Sztorc E., Tkaczyński J. W., *Projekty europejskie. Praktyczne aspekty pozyskiwania i rozliczania dotacji unijnych*, Warszawa 2011.

Źródła internetowe:

www.funduszeuropejskie.gov.pl

www.rops.krakow.pl

<http://www.pcprgw.pl/>

<http://www.wm.uw.olsztyn.pl>

www.mpips.gov.pl

<http://wuprzeszow.praca.gov.pl/>

